

18198

14471

891.99
C-16

49

2003

18198

ՀԱՆՐԱՆ ԵՐԹԱՆԻԹ

ՔԵԶԻ

1904 - 1920
ԲՈՒՏԵՆ

891.99
Ե-16

ՇԱՀԱՆ ՆԱԹԱԿԻ

Ք Ե Չ Ի

1914-1920
Բ Օ Ս Ը Ն

891.99

*My. Shuman. W
C. M. Shuman*

Shahan Natalie

To Thee

1914 - 1920
Boston

92458-42

272-1002

18

ቆ ል ል

ՆԱԽԵՐԳԱՆՔ

Քեզի, ո՛վ կին, քեզի, Պէլլա՛ս,
(Անունըդ կայ բայց դուն չկաս)
Քեզի — բաց գիրք, խորհուրդ անլոյծ,
Էգ վանաւած, կին անմատոյց—
Որի սեմին հպարտ գանկս ալ
Ջախջախեցաւ փոքորկավար...

Քեզի նըւէր, քեզի, ո՛վ կին,
Որ անսկիզբ ես ու անվախճան.
Ու երագներս խորհուրդիդ դէմ
Պուտ-պուտ արին քարնեցան...

Քեզի, ո՛վ կին, որ, դաւադիր
Ընկերներ երբ զիս խաչեցին,
Արցունքներովդ վերքս լըւացիր,
Համբուրեցիր քոյրի մը պէս...
Որ դուն, դարձեալ, ո՛վ էգ, ո՛վ կին,
Սեւ գիտեր մը զիս խաչէիր,
Ու խաչիս դէմ քրջայիր
Բոզի մը պէս...

U U U U

I

Հի՛ն հի՛ն սէրերուս լիւսձ ֆնարին
Լարերն հիւսելէն ինձ եկար, ո՛վ կին,
Շունչէդ շունչ տըւիր, հոգիէդ՝ հոգի,
Երգենք այս գիշեր շրթունք շրթունքի...

Որքան բարի ես դուն, ո՛րքան ֆնոյշ,
Տուր որ խմեմ ես սէրդ դառնանուշ.
Ու երգենք այրող երգերն տրամերեր,
Ես աներգ, անսէր շատ եմ տառապեր...

Սէրն իմ կրօնըս, աղօթքըս երգն էր.
Չեմ ուզեր մեռնիլ ես աներգ, անսէր.
Մուրատդ առիր, ինձ մուրատըս տուր,
Մուրատըս — խմել քայն սէրդ ցմբուր...

Կեանքս երգ մը ըրէ. երգ մը կարապի,
Երգէ՛, հոգեվարքս անվերջ երկարի.
Երկնային Աստուած չունիմ ես, ո՛վ կին,
Իմ Աստուածուհիս եղեր երկրային...

II

Կարօտըդ վարդի, տաստակի համբայ,
Հոն սէրըդ ցաներ է համբոյր ու թոյն.
Ամէն մէկ փուտի կաթիլ մը արիւն,
Ո՛վ կին, քեզ կուգամ ես սիրտի վըրայ...

Սիրտէն գարնըւած վիրաւորի պէս
Ծարաւ՝ շուրթերըս քեզ կը փնտռեն հուր,
Կարօտըդ ովկէան մը գով աղի ջուր,
Վերջին կաթիլը կ'ուզեմ խմել ես...

Ամէն մէկ փուշի կաթիլ մը արիւն,
Քեզ կուգամ այրող կարօտէդ գինով.
Եկո՛ւր ինձ, ո՛վ կին, հովի թեւերով,
Ես ծարաւ. սէրի շատըրւանն ես դուն...

III

Քրմանոյշներու նուռ ստինքներուն
Կուրքէն կը դառնաս երգով օրօրուն.
Բաժակ մը գինի տուր ինձ այս գիշեր,
Սիրող ուխտաւոր ես շատ եմ յոգներ...

Դուն երագներուս մտեղէն բագին,
Քեզ պատարագւոր ես քուրմ մը, ո՛վ կին.
Սիրտիս արիւնէն բաժակըս լեցուն,
Քեզի եմ եկեր եօթ գիշեր անժուն...

Կուրծքդ եղիւսեան հեշտանքի այգի,
Ստինքներէդ հուր գինի կը կաթի.
Պարպէ բաժակըս, գայն լեցուր կրկին,
Սէրիդ գինիով ինձ դարձուր, ո՛վ կին...

IV

Եկո՛ւր, շուրթիդ երգն չհասկցած յոյզերու,
Կեանքի, մահի ով կին պլպուլ հագներգու.
Օրօրերգէդ սէրիդ երազը անմահ
Ու մահերգէդ կը խմեմ ես նիրվանա...

Այսպէս, ո՛վ կին, ամէն գիշեր ինձ եկուր,
Սիրտիդ մէջ սէր, շուրթերուդ՝ երգ ու համբոյր,
Սէրի վերքին, արնոտ սիրտին բալասան
Սիրականի երգն ու համբոյրն եմ միայն...

Ես գիշեր մը անարեալոյս, դուն՝ երագ,
Հսկէ՛, անո՛ւշ, այս գիշերին սիրանագ.
Ու մերկուրիւնդ ըրէ ինձի անկողին,
Որ քնանամ ու չարքնամ, աղւոր կին...

V

Եկո՛ւր, ո՛վ կին, եկո՛ւր նորէն այս գիշեր,
Յոյսիս յոգնած թիթեռները հաւաքած
Սէրիդ միստիկ սափորին մէջ առեղծւած,
Ուր, ո՛վ գիտէ, քանի՛ սէրեր ես քաղեր...

Սպասումի նամբաներու երկայնքին՝
Յոյսիս ներմակ թիթեռնիկները մուտք
Տատասկներու վրայ քառած ոգեվար
Քու քայլերուդ վերադարձը հսկեցին:

Ու դուն եկար երգով մը հին օրերու...
Ու իմ արնոտ յոյսերուս, ա՛յս, չեմ գիտեր,
Օրօրե՞րգ քէ մահերգ մըն է տրամերեր,
Ո՛վ կին, լացուդ այդ երգըդ հին օրերու...

VI

Զոյգ մը ծաղիկ դուն ու ես,
Բազդը ծղօտն է բաժներ.
Քու սէրէդ իմ կարօտէս,
Ո՛վ կին, մեղու եմ դարձեր...

Բոյրիդ նամբէն, կին-ծաղիկ,
Ես՝ սիրավար խենդ մեղու
Քեզ եմ եկեր յոգնաբեկ,
Բաժակէդ մեղր ծծելու...

Բաց քերթիկներդ, պատանփէ
Մեղու սիրտըս սէրովդ լի,
Գոգդ երանփի երկինփ է,
Թաղիմ, մահէս կեանփ ծնի...

VII

Ահերգէս պսպղուն աստղերը լացին,
 լացին կուրացան. ա՛լ քեզ չեն տեսներ...
 Աշխարհն է քներ, քներ է լուսին,
 Արթուն նք, Պէլլա՛ս, դուն, ես ու գիշեր...

Դիցանոյշներու երազ թեւերէն
 Առագաստիդ ձիւնն անկողինն՝ հիւսեր,
 Ես, ա՛խ, նոր Քէրամ քեզի կը կանչեմ,
 — Եկո՛ւր, աղտորըս, եկո՛ւր այս գիշեր...

Անմուրազ փեսայ, անհարս անկողին
 Քեզի կըսպասեն, եկուր նագելիս,
 «Ահ» էն պէմուրատ սիրողին, ո՛վ կին,
 Աստուծ է մեներ, դուն ալ կը մեռնիս...

VIII

Չայնիդ արցունք, ձայնիդ համբոյր,
 Չայնիդ արին... հէլալ ըլլայ...
 Պէլլա՛ս, երգէ սիրասարսուռ,
 Երգէ՛, հոգիս թող արին լայ...

Երգըդ միւռոն գեղեցիկին,
 Արին շուրթէդ կաթիլ կաթիլ
 Հոգիս մէջ թափէ, ո՛վ կին,
 Ես շունչիդ տակ կ'ուզեմ հալիլ...

Դուն սիրամայր, ո՛վ կին չքնաղ,
 Երգէ ինծի հուր ու համբոյր,
 Ու ես ըլլամ ստինքէդ կախ
 Սէրիդ մանուկն, ապա... մեռցուր...

IX

Երգէ՛, աղւոր կին, երգէ այս գիշեր,
 Սիրտս սէրի ծով է, դուն երգի մրրիկ.
 Թաղւէ լանջփս խորն փրփուր ու ալիք,
 Երագ մը անուշ քեզ— զիս է գրկեր...

Կեանքը երագ է, իմ չքնաղ Պէլլաս,
 Այս երագն, սակայն, կեանքն իսկ է անմեռ.
 Այսպէս՝ դուն ու ես, երկու սիրտ՝ մէկ սէր,
 Երկու անկողին՝ սէրի մէկ երագ...

X

Սիրտըս խունկ, Պէլլաս, կարօտդ բուրվառ,
 Ա՛յ հերիք միայ կին քնայէդ վեր.
 Մուխը ճիւղ դարձեր, գլխիս է մաղեր,
 Ու դեռ կը սպասեմ, կըսպասեմ չես գար...

Կարօտիդ քամբան երբոր մեռնիմ ես,
 Բաց աչքերուս մէջ սպասումս պիտ՛ լայ.
 Ու դուն վիրաւոր սիրտէդ սիրատենչ,
 Սիրտդի արցունքն սեւ աչքերուդ մէջ,
 Օր մը պիտի գաս նոյն քամբին վրայ,
 Նոյն վերքով խոցւած՝ միտալ ինծի պէս...

Քեզ դեռ կըսպասեմ «ա՛խ»-ով, դուն չես գար,
 Ախր «օխ» մը սուր, սեւ օր մը, Պէլլա՛ս,
 Սիրտդ կը միտի, ու դուն ալ կուլաս,
 Կուլաս, կը սպասես մահին... ան չի գար...

XI

Ես երագատես, դուն երագ էիր,

Ու ամէն գիշեր

Խաւար աշխարհիս երգով հսկեցիր...

Երագդ անուշ էր...

Այս գիշեր, ո՛վ կին,

Քան երագն անուշ մարմին ես հագեր...

Երագ ու... մարմին...

Թող ա՛լ չդառնան երագի օրեր...

XII

Դուն հին օրերուս սերովը յղի,
Իմ աղւոր Պէլլա՛ս, երգով տրամերեր
Սէրիս մանկութիւնն ծնար այս գիշեր,
Ու մանուկ սէրըս քեզի կը ժպտի...

Երգով ծնար գայն, աներգ կը մեռնի.
Իմ անճուն սէրիս կախորրան հիւսէ
Երգի քեկերով, մարմին երագէ
Ու ձախ ստինքէդ ան թող սնանի...

* * *

Մանուկ սէրս անուշ մեծցեր է, Պէլլա՛,
Երէկ կը ժպտէր. ան այսօր կուլայ...
Երգէ քանի երգդ սէրովս է յղի,
Որ ամէն գիշեր մանուկ սէրս ծնի...

Ամէն մահ քանի ծնունդ մը ունի,
Սէրըս թող, Պէլլա՛ս, արգասաւորի
Յղութեանդ երգով... Ապրինք դուն ու ես...
Կարն է մայրութիւնդ ալ մանկութեանս պէս...

XIII

Ձայնը մարած, հէյ վախ, պիւլպիւլ մը այս գիւտեր
Մեռաւ, Պէլլա՛... պիւլպիւլի մահ տեսե՞ր ես դուն...
Սիրած վարդին փուշը կուրծքին էր շուլլըւեր,
Կտուցին ծայրը պուտ մը սեւ արին՝ սառեր...

Քու սէրիդ փակ պատուհանին առջեւ, Պէլլա՛ս,
Սիրտդ դարձեր է մեռնող պիւլպիւլ մը անմութագ...
Վա՛յ սիրողին, որ սիրուողին դուռն է մեռեր,
Վա՛յ սիրուողին, սիրողին երգն ա՛լ չի լսեր:

XIV

Խաբւած սէրի ծուխէն կուրնան
Երբ այդ աչքերդ սեւ ու սիրուն,
Ու կաթիլ մը արտասուքի
Մխիթարանքն աղերսես դուն,

Նոր սիրածիդ ձեռքէն, Պէլլա՛ս,
Երբ պէմուրատ սիրողիդ պէս
Սէրիդ դիակն սեղմած կուրծքիդ՝
Սէրդ քաղելու փոս մը փնտռես:

Այն ատենը եկուր ինձի:
Ու ես միայն այն ատենը,
Երբ աչքդ արցունք ու լոյս չունի,
Քեզ կը տանիմ այն անկիւնը,
Ուր՝ կարօտիդ քամբան մեռած
Սէրիս մանուկը քաղեցի...

Այնտեղ փոս մը, աչքէ հեռու,
Թաղւած սէրիս հետ կողք կողքի,
Երէկ գիշեր, դժբաղդ Պէլլա՛ս,
Սէրիդ համար ես փարեցի...

Երբ մեռած սէրդ ա՛լ գերեզման՝
Ու աչքդ արցունք ու լոյս չունի,
Այն օրն միայն եկուր ինձի,
Որովհետեւ այն սուրբ անկիւնն,
Ուր մեր սէրը ես քաղեցի,
Պիտի երբէ՛ք չտեսնես դուն...

XV

Այս գիշեր ալ դուն ես, ո՛վ կին,
Աչքերուդ մէջ սէրըդ շիթ-շիթ,
Այս սեւաւոր քամբէն կ'անցնիս,
Պէմուրատի երգը շուրթիդ...

Այդ քամբայէն շատ պէմուրատ
Սիրողներ են գացեր, մեռեր...
Իմ սեւ սէրըս ողբերգելէն՝
Ես ալ անցայ երէկ գիշեր...

Անցայ ու քեզ ըսպասեցի:
Սիրողներու քամբան է աս,
Ուրկէ դուն ալ երգ ու լացով
Եկար, կ'անցնիս, անուշ Պէլլա՛ս...

Երգդ այսօրի՛ իմ երգս է հին...
Սէրն, որ քննոյշ սիրտըդ խոցեց,
Այն նոյն սէրն է, որ զիս լացուց.
Այդ սեւ «ա՛հ»ն է սիրող սիրտին...

Է՛հ, սիրողներն, ո՛վ կին, շէնուդ՝
Օր մը սիրող կ'ըլլան լացող.
Անէծքն է այս սիրող սիրտին...
Վա՛յ չար սիրող մը սիրողին...

XVI

Շրթունքիդ տակ հուր՝ սիրտս արիւնեցաւ
 Շրթունքիս վըրայ .
 Ու սիրտիս արիւնն պուտ-պուտ ծծեցիր
 Շրթունքէս, Պէլլա՛...

«Կին շրթունքի դէմ— ըսիր— քող շրթունքդ
 Կընքւած ըլլայ...»
 Ու համբոյրով մը վերջին՝ կնքեցիր
 Շրթունքներս, Պէլլա՛...

Համբոյրդ անեղծ... Սիրտս քաղւած կ'ապրի...
 Ու ամէն գիշեր
 Ճամբադ կը սպասեմ... Շրթունքս կնքւած
 Գերեզման է դեռ...

XVII

Մարդերը չար են, շատ չար են, Պէլլա,
 Սէրս կը լրտեսեն որսկան շունի պէս...
 Եկո՛ւր, այս գիշեր փախիւնք հեռուներ,
 Հոն, ուր մարդի ոտքը դեռ չէ պղծեր...

Թաղեցի սիրտըս, որ գաղտնի մխայ,
 Շուրթիս սառեցաւ սէրիդ երգն, ո՛վ կին,
 Որ սէրս չիմանան: Ա՛յս, մարդերն վատ են,
 Վատ, որսկան շուներ... Աչքերս մնացին
 Աչքերուդ ծովէն սէրըդ խմելու,
 Աչքերուդ ծովին մէջ սիրտս խեղդելու...

Բայց մարդերն չար են, շատ չար են, Պէլլա՛ս,
 Լրտես աչքերէ, երէկ իրիկուն,
 Տեսա՛ր դուն ինչպէս քարթիջներուդ տակ
 Դողահար ինկաւ հայեացքս մոլորուն...

Մարդերը վատ են. սէրս հալածական...
Փորեմ աչքերս ալ... սէրս գաղտնի մնայ...
Բայց ի՞նչպէս խօսիմ քեզ իմ սէրս, Պէլլա...
Ա՛յս, ի՞նչպէս ապրիմ...

XVIII

Ամէն գիշեր մտապատկերդ՝ զիս, Պէլլա՛ս,
Աչքէ հեռու, մարդէ հեռու կը տանի...
Ա՛յս, այդ ֆամբան իմ մագերըս ներմկցուց,
Դեռ կը ֆալեմ, ու դուն միշտ կը հեռանաս...

Երէկ գիշեր քաւուտին խորն, ֆամբիս վրայ,
Զոյգ մը տեսայ. գոյգ մը անցաւ, շուրթ շուրթի,
Աչքէ հեռու երանութիւն կ'ըմպէին,
Զոյգ շուրթերուն մէջ սրբ կարօտըս տեսայ...

Տեսայ. լացի... լացի, ինչո՞ւ չեմ գիտեր,
Որ դեռ կարօտս քու շրթո՞ւնքդ չէ գտեր,
Թէ, ա՛յս, տեսայ անոնց կոնակն օձ մը սեւ
Որ ծըւարած մութին մէջ՝ քոյն կը քֆնէր...

Տեսայ, լացի... վերջապէս կեանքը ի՞նչ է...
Պէլլա՛ս, քայլերս գիշեր մը քող քեզ հասնին,
Ու դուն ու ես պահի մը մէջ կեանքն ապրինք,
Թող մեր բարձին տակ գոյգ մը սեւ օձ նիրհէ...

XIX

— Ո՞ր սիրտ է սիրեր, կարօտ չէ քեզի.
Կարօտ չէ քեզի, աւերակ դարձեր...—
Սմէն սիրող սիրտ կարօտ է քեզի...
Բայց իմ կարօտը կարօտ չէ՛, Պէլլա՛ս,
Հո՛ւր, որի բոցէն միջոցն է հալեր,
Ի՞նչպէս չհալէր սիրտըս անմուրագ...

«Շատ կարօտող սիրտն քաղցր կը համբուրէ».
Վերջին համբուրիդ հետ ինձի ըսիր...
— Շատ կարօտող սիրտն, ա՛յս, շուտ կը մեռնի.
Կը մեռնի, Պէլլա՛ս, ու ա՛յ չի ծնիր...
Թող սիրտըս մեռնէր կարօտիդ փամբին.
Եթէ մէկ օրի կեանք մ'ըլլար անդին...

XX

Սիրըս սէրովդ մըրկուն
 Օրէնքի ու կրօնքի
 Տանարն տարի գոհելու .
 Բայց ինձ ըսին անխնայներն
 Սէրով մեռնող սիրտերու .
 — Սիրտդ որ սէրով է այրեր,
 Այ ի՞նչ կըրակ կը փնտռես...

Ու ես սիրտըս, աղւոր կին,
 Անգամ մըն ալ այս գիշեր,
 Օրէնքներու օրէնքին—
 Սէրիդ—մաազ եմ բերեր...

* * *

Վա՛յ այն մարդին սիրտ ունի,
 Սիրտ ունի, ա՛յս, սէր չունի,
 Սէր ունի, սիրակից ընկեր չունի...

XXI

Գացիր, ո՛վ կին, գացիր, չես գար .
 Գիշեր է խոր, ես քուն չունիմ .
 Ցուրտ գերեզման է անկողինն .
 Կարօտդ՝ կուրծքիս տապանափար...

Սիրտըս առիր, ես քուն չունիմ,
 Քունըս առիր, երազ չունիմ .
 Ըսէ՛, Պէլլա՛ս, անսիրտ, անքուն
 Ու աներազ ի՞նչպէս ապրիմ...

Հիւանդ էիր: Ո՛վ կին, այցի եկայ քեզ:
Տժգոյն էիր պատանփի պէս, ու տրտում
կարծես հողը կը նայէիր դողդոջուն...
«Այն չեմ— ըսիր— ինչ որ երէկ էի ես...»

Համբուրեցի շուրթդ, որ արիւնս էր ծծեր,
Ու համբոյրիս տակ դառնօրէն լացիր դուն...
Համբոյրըդ զիղջն ունէր անցնող օրերուն,
Ու արցունքըդ երէկի մեղքդ կը փակէր...

* * *

Սէրիդ նամբան մինչ ես հիւանդ՝ ամէն օր,
Դուն կարծեցիր թէ միշտ կեանքոտ կը մնաս...
Վաղը, երբ որ աչքերուդ մէջ կեանքն, Պէլլա՛ս,
Նոր հրայրքով մը բորբոքի, յիշէ որ
Հիւանդ օր մը համբուրեցիր ու լացիր...

Թարթիչներդ փուշ, աչքերդ նուշ,
Հայեացքներդ — կաթ ու թոյն—
Թարթիչներդ եմ կախեր
Զոհերուդ վրայ դողդոջուն...

Հագար երնէկ այն սիրտին,
Որ աչքէդ կաթ է ըմպեր...
Վայ այն սիրտին, որ աչքէդ
Թոյն է խմեր ու մեներ...

Աչքիդ կաթին կարօտով՝
Մաշոյ սիրտըս մահերեր
Կը գգայ միայն թոյնին գոյնն,
Որ աշխարհն է սեւցուցեր...

XXIV

Կուգայ օրը սիրած ձեռքդ
 Սիրող սիրտդ կ'արհունե.
 Ու կը յիշես այն անկիւնը,
 Ուր իմ սիրտըս թաղւած է
 Սիրւած ձեռքէդ բզրփուած...

Ու երբ, Պէլլա'ս, արցունքներդ
 Այդ անկիւնը կաթկթին,
 Արցունքիդ տակ, թաղւած սիրտէս,
 Ձիւն ծաղիկներ պիտ' բուսնին,
 Ձիւն ծաղիկներ ամէն թերթէ
 Պաւտ մը արին անկախւած...

XXV

Ա՛յո, եթէ դուն գիտնայիր
 Թէ սիրտս այնքան է հալեր,
 Մազի թելէ մը կախւեր...
 Նագերուդ վերջ կուտայիր...

Ո՛վ կին, նագերդ անուշ են.
 Անուշ են... բայց ա՛յ երկար
 Նագերուդ չեմ դիմանար,
 Շատ է հալեր սիրտս արդէն...

Այնքան չար ես, կանացի,
 Որ չես տեսներ թէ ինչպէս
 Խաղերուդ տակ իմ սիրտէս
 Պաւտ-պաւտ արին կը կաթի...

Ա՛խ, չար Պէլլա՛ս, մագիդ թե՛լ,
Որմէ իմ սիրտս է կախւեր,
Այնքան հալեր է, մաշեր,
Կրնայ սեւ օր մը փրթիլ...

Կը փրթի, ա՛խ, կը փրթի,
Սիրտըս կ'իյնայ, կը մեռնի,
Ու ժպիտըդ՝ արցունքի,
Քրքիջդ սուգի կը փոխի...

XXVI

Աշուն մըն ալ եկաւ, ո՛վ կին,
Սիրտդները ետ եմ դարձեր.
Դուն մնացիր մինակ... Մոռցա՞ր
Թէ սիրողդ քեզ կըսպասէ դեռ...

Աշուն մըն ալ եկաւ, Պէլլաս,
Աչքըս քամքադ է մնացեր.
Ու դուն չեկար այն քամքայէն,
Ուր երազներըս եմ ցաներ...

Այս կեանքը մէկ առուն ունի.
Կուգայ առուն, կուգայ ձմեռ...
Քանի ամառն մեր մէջ կ'այրի,
Եկո՛ւր, Պէլլա՛ս, կը սպասեմ դեռ...

Ու թող ծնի այն Ասուածը,
Որ գիրկիս մէջ դուն պիտ' ծնիս,
Ու կը սպասէ ան դեռ, Պէլլաս,
Բանաստեղծի իմ կրակիս...

XXVII

Ինչո՞ւ այդպէս կը նայիս
Աչքերուս մէջ տխրունի.
Դուն չե՞ս գիտեր թէ հոգիս
Հայեացքիդ տակ կը փշրի...

Բայց չէ՛, Պէլլա՛ս, նայէ դուն
Իմ սրտախօս աչքերուն...
Նրբ կը թաղես հայեացքդ, ա՛հ,
Կապերուդ տակ, չեմ գիտեր ես, թէ ինչո՞ւ
Հոգիս հայեացքդ կը դձայ,
Հայեացքիդ տակ փերելու...

XXVIII

Կուրծֆիդ վըրայ գարկած ծաղիկդ սրսըփուն.
Լոյս ծիծերուդ անուշ լողը կը մատնէ.
Լող, որ սիրտիս կ'ալեկոծէ ծովն անհուն...

Բայց ծաղիկն տես ինչպէ՛ս դեղներ, կը դողայ.
Կուրծֆիդ տափին, ո՛վ կին, ես չը դիմացայ,
Խեղն ծաղիկ մը, ըսէ՛, ի՞նչպէս դիմանայ...

XXIX

Աչքէդ— ադեդ կիւպիտի—
Հայեացքդ նետ դուրս քուս...
Պուտ-պուտ արիւն իմ սիրտէս
Կոկոն-կոկոն վարդացաւ...

Վարդ... Հայեացքէդ արիւնէս
Հիւսած օրբան մետօրօր,
Ուր իմ սէրը, ո՛վ Պէլլա
Նիքիէն գարթնած է այսօր,

Վարդի ջուրով կը լոգնայ,
Վարդի քերթեր կը հագնի,
Ու աչքերուդ սիրաստեղծ
Անո՛ւշ անո՛ւշ կը ժպտի...

Ծաղիկ շուրթերդ մեղրածոր
 Ժպիտի մէջ կը լողան,
 Ու կը կանչեն, կը կանչեն
 Մեղու շուրթերըս մուր...

Ու եկայ մեղրդ ծծելու...
 Զկայ մեղու անծաղիկ.
 Զկայ ծաղիկ անմեղու...
 Դուն իմ ծաղիկս, ես մեղու...

* * *

Ամէն ծաղիկ մեղր ունի...
 Քու մեղրդ ո՛չ մէկ կին ունի...
 Ինձ պէս մեղու՝ դուն, Պէլլա՛,
 Շուրթիդ արիւնը վըկայ...

Մուսար հայեացքս, ո՛վ կին,
 Խորքն աչքերուդ սեւ ծովին
 Ալբերուն գիրկն անթափանց,
 Զուկի պէս միշտ աչքերն բաց
 Յոգնած՝ մեռաւ անմուրազ՝
 Զը գտած սիրտըդ, Պէլլա՛ս...

* * *

«Աչքերը բաց կը մնան
 Կարօտն չտած մեռնողին...»
 Խորքն աչքերուդ սեւ ծովին
 Լուս հայեացքներ կը վլստան...
 Սէրէդ ո՛րքան հոգիներ
 Աչքերը բաց են մեռեր...

XXXII

Ի՞նչ անուշ են յիշատակներն անցեալի...
 Պէլլա՛ս, անցնող ամէն մէկ օր աւելի
 Մօտ էր կեանքին, ու ամէն նոր գալիք օր
 Դէպ գերեզման անդարձ քայլ մըն է գերգոր...

Ու պիտ' կանչես ձայնովդ տըխուր, թրթրուն՝
 Յուշերն անուշ, որ կորսուած բաներուն
 Օծուքիւնը ունին անհառ. ու սակայն,
 Ո՛վ կին, պիտ' չը վերգտնուին յաւիտեան...

Ու կանչդ աղու անարձագանգ պիտ' մեռնի
 Գոգն ահաւոր վաղի մը, որ մահ ունի...
 Եկո՛ւր, Պէլլա՛ս, ապրինք յուշերն անցեալին՝
 Այսօրին մէջ... Այսօր երէկն է վաղին...

XXXIII

Մինակ եմ, ո՛վ կին: Այնպէս կը մսխմ
 Իբրեւ թէ մահի գիրկն ըլլայի ես.
 Եւ յուշն, որ երէկ հուրքէն քու ծոցին
 Կը քրտնէի, իմ մեռութենէս
 Սեւ ձիւն կը մաղէ ոսկորներէս ներս...

Ինչո՞ւ հանդիպում, երբ բաժանում կայ...
 Օ՛ր կը լսեմ ես հարցումըս ահա
 Արձագանգ կուտայ յաւիտեանդէն.—
 Ինչո՞ւ հանդիպում, երբ բաժանում կայ...
 Այդ դո՞ւն ես որ զիս կը կանչես, Պէլլա՛...
 — Աշխարհն է՝ կուլայ կարօտին ձեռքէն...

XXXIV

Ժամանակին ճիւն շունչն փակատս
կը համբուրէ, կ'անցնի, Պէլլա',
կ'անցնի, ետեւը չի նայիր
Սպասումի ֆամբին վըրայ...

Ժամանակին քեւերուն վրայ
Մահը նստեր է, կը սուրայ...
Այրէ՛ քեւերն ժամանակին,
Ու ֆու գալիք ֆամբիդ ծայրը
Հուր կարօտովըս յարիտեան
Ես ըսպասեմ ֆեզի, ո՛վ կին...

Բայց եթէ ֆու գալէդ սուաջ,
Պէլլա՛ս, մահը հասնի ինձի,
Անմուրազ սէքս աչֆերուս մէջ
Իբր սեւ անէծֆ պիտի սառի...

XXXV

Երբոր մեռնիմ ես, սէրդ այրի մնայ,
Հնդկուհիին պէս վեղայանըւէր
Հագուէ՛ հարսնութեանդ շղարշը, Պէլլա',
Որով առագաստ մտար մէկ գիշեր...

Եկո՛ւր դիակիս մօտ «ախ»-ով վերջին...
(Այս կեանքը աշխարհ մը ա՛խ եղաւ մեզ)
Ու ֆէրամին պէս այդ հառաչդ, ո՛վ կին,
Գունդ մը սուրբ կրակ այրէ զիս ու ֆեզ...

Աշխարհին մեզ միայն ա՛խ տըւաւ, Պէլլա',
Թող աշխարհին ախ-ն աշխարհին դառնայ...
Երբ որ մեռնիմ ես, սէրդ այրի մնայ...

XXXVI

Յիւէ որ, Պէլլա՛ս, մայր մըն ես դուն ալ,
 Որ մայրական սեւ անէ՛ծք պիտի տար
 Անոր, որի դուռն՝ գլուխը սեմին,
 Սիրտը բզբուած երբ մեռնէր որդին:

Յիւէ որ ես ալ որդին եմ մէկ մօր
 Ու դուռդ եմ ինկեր սիրտըս վիրաւոր,
 Երբ դուռիդ առջեւ ես մեռնիմ, ո՛վ կին,
 Քեզ քող յանախէ դիակն քու գաւկին...

Յիշէ որ ես ալ մայր ունիմ, հոգիս,
 Ու դուն ալ մայր ես, ու գաւակ ունիս...

XXXVII

Թափառանքը իմ դեկաբեկ կեանքին
 Անկայան ուղին է դարձեր, ո՛վ կին,
 Ու ներդաւնութեան մէջ տիեզերական՝
 Աններդաւնութիւն
 Ես կը քաւալիմ անտուն ու անհուն...

Օ՛ր քափառանքէն ես շատ եմ յոգներ,
 Այն, սակայն, բաղդիս բաժին է ինկեր...
 Իբրեւ քէ այս կեանքն քիչ տաժանք ըլլար,
 Ու անէ՛ծքդ ալ սեւ
 Կախուեր է ոտքէս իբր երկամաքար...

XXXVIII

Քեզ համբոյրներուս կաթով սնուցի,
Ու երազներուս գիրկն ֆնացուցի...
Կ'անցնին համբոյրներ, կ'անցնին երազներ,
Անկամ ենք եկեր, իմ սիրուն Պէլլա',
Օր մ'անկամ կ'երթանք... Աշխարհն մեռնիլ կայ...
Կըտակս կը յանձնեմ քեզի այս գիշեր...

Աշխարհէն ոչինչ ունեցայ, ո՛վ կին,
Եւ ոչինչ կ'ուզեմ թողուլ աշխարհին,
Ո՛չ գերեզման մը, ո՛չ տապանաքար...
Երբ շունչս հեռանայ մարմինէս տըկար,
Քեզ կը վատահիմ դիակս անյարիբ,
Քե՛զ, որ յսաչիս ոտքն մինակ մնացիր...

Այրէ՛ դիակըս, հովին տուր անիւնս,
Թող հողմերն տանին իմ ցաւս ու անունս...
Սեւ փռսէն վերջն ալ՝ անմար կրակ կայ...
Դաւադիր ընկեր մը օր մը կրնայ
Գալ փոսիս վըրայ ու քրքիջն քֆնել,
Ու հազար արցունք չեն կրնար մարել
Այդ վատ քրքիջին կըրակը, Պէլլա՛...
Սեւ փռսէն վերջն ալ անմար կրակ կայ...
Այրէ՛ դիակըս, անիւնս հովին տուր...

XXXIX

Ի՞նչ ցաւ է որ քու հոգին
Պատանֆեր է այս գիշեր.
Ու արցունքներդ, ո՛վ կին,
Քաղցր ժպիտդ են խեղդեր...

Աստղերը ծովն են թափեր
Քու ժպիտիդ կարօտէն,
Ահա մէկ մէկ կը խղդուին,
Պէլլա՛ս, աստղերը մեղք են...

XL

Լոյսը լուսնին ցոլացեր՝
Ցովն ծովին վրայ այս գիշեր
Արծաթ ֆամբայ է գծեր...
Ծովը ֆամբայ է բացեր...

Ու ես սէրիս թելերով,
Դժբաղդ աղջիկ, ինձի պէս,
Նոր առագաստ եմ կարեր
Ծըւէն ծըւէն յոյսերէս...

Այս գիշեր ծովը, ո՛վ կին,
Ինձի ֆամբայ է բացեր,
Ու կարօտիդ ֆամիին
Ես առագաստս եմ պարգեր...

XLI

Ես երնէկ կուտամ այն անկողինին,
 Որ երազի ջերմ շունչով չէ տաքցեր,
 Հոն պառկողը գէթ անհուն՝ չի խմեր
 Սեւ ցաւը տեսնող-կորսնցնողին...

Այն սեւ գիշերէն ի վեր, Պէլլաս, դուն
 Երբ ձեռքերուդ մէջ խեղդեցիր իմ յոյսս,
 Անկողինիս մէջ՝ իմ երազներուս
 Արիւնն է սառեր. ու անհնարօրէն
 Աներազ մահնիս կը հսկէ արթուն...

Բայց դարձեալ, ո՛վ կին, քեզ չեմ անիծեր,
 Որ յիշատակներս հին երազներուն
 Ձը սեւնան, որոնք ինձ քողուցիր դուն...
 Ես անոնց մէջ քեզ դիտել կ'ուզեմ դեռ...

XLII

Մութ գիշեր մը ձեռքն օրէնքին
 Այնպէս բաժնեց մեզ իրարմէ,
 Որ մեր համբան այլեւս, ո՛վ կին,
 Իրար բնաւ չը հանդպէր...

Ու այն օրէն
 Ես խաբկանքի ուղիները մոլորեցայ,
 (Ձեմ գիտեր դո՞ւն ո՛ր համբաներն քափառեցար)
 Ձէի յուսար թէ քեզ նորէն,
 Ո՛վ կին, պիտի կրնամ գտնել,
 Այնպէս էինք մենք բաժնուեր,
 Որ մենք արդէն մեռեր էինք իրար համար..

Ու այս գիշեր ես մոլորուն ու մահադէմ
 Երբ իմ ապրած կեանքիս կշիռը կը քննեմ,
 Դուն ես նորէն, որ ծայրն համբիս
 Հին օրերու ժպիտովըդ ինձ կ'երեւիս...

Այս յարուքիւնն ինչո՞ւ, ո՛վ կի՞ն,
Ըսէ՛ արդեօք նո՞ք պիտ' ծնի՞մ, թէ նոր մեռնի՞մ.
Ես չեմ գիտեր...
Իրա՞ւ արդեօք իրար համար չենք մեռեր դեռ...

XLIII

Դուն երագ-աստղը բունիս խաւարին,
Երբ այցի չես գար ինձ ամէն գիշեր,
Քու այցիդ համար իմ սիրտըս, ո՛վ կի՞ն,
Կը լուսեմ հուրէն կարօտիդ անմեռ.
Ու սիրտըս պուտ-պուտ, մօրըս մամին պէս,
(Կը լուսէր ամէն կիրակնամուտի)
Կը հալի, բարձիս վըրայ կը սառի.
Հո՛ն, ուր կը հանգչէր գլխուդ սաքագէս...

Ցաւե՞ր ես, Պէլլա՛ս, որ չեկար այցի
Ինձ երէկ գիշեր... Ես մինակ՝ լացի...
Եկուր այս գիշեր ու հարցուր բարձիս.
Ան կը պատմէ քեզ հուրքն արցունքներուս
— Կաթիլներն սիրտիս, որ երէկ գիշեր
Քու այցիդ ցամբան լուսեցի անյոյս...

XLIV

Քննէ՛ կօշիկներդ հագնելէ առաջ,
 Անոր մէջ պահուած կարին մը չըլլայ...
 Մութ անկիւնները կօշկանոցներու
 կարիններ շատ կան, իմ բարի Պէլլա՛,
 Որոնք սահմանուած մութ անկիւններու՝
 Պատրաստ կըսպասեն միշտ՝ աչքէ հեռու...

Կարիններ ալ կան ժպիտներ հագած
 Ու երկոտանի, գգո՛յ՞, իմ Պէլլա՛,
 Քարբարնոյք մարդեր, միշտ աչքի առաջ,
 Որոնց դաւադիր ժպիտն կը սողայ
 Մինչեւ կօշիկներդ, պատրաստ մահացու
 Քու գարեապարըդ յանկարծ խայթելու...

XLV

Սէրիդ աստղը գիշեր մը սեւ
 Իմ սիրտը՝ մոգ ընծաներով ծանրաբեռ
 Ու մերկ ոտքով՝
 Ո՛վ կին, դուռդ է առաջնորդեր...
 Քու փակ դուռը ես ալ հասայ, .
 Որի առջեւ,
 Ու ջախջախուած երագներու անիւնին վրայ
 Դէզ մը գանկեր են որդնուտեր...

Սէրըդ, սեւ աստղը իմ բաղդիս,
 Զիս դուռդ բերեր է ու մարեր,
 Ու դուռդ փակ,
 Գիշերը մութ խոր խաւար է.
 Ու ես դուռդ եմ մնացեր,
 Եկած քամբաս ալ չեմ գտներ...

XLVI

Ո՛վ կին, ես չեմ գիտեր ի՞նչպէս
 Սէրդ՝ սեւ— կոյր օճ հեֆեաթունակ
 «Անգին քար»ովն արեւարձակ
 Սողոսկեցաւ փակ սիրտէս ներս...

Ու այդ սեւ օճն, որ աչք չունի,
 Ա՛լ դուրս չելներ սիրտէս բոցուտ.
 Ուր ծըւարած՝ սիրտիս պուտ-պուտ
 Արիւնովը կը սնանի...

XLVII

Մինակ ես: Ընկեր ըլլամ,
 Լքած աղջիկ,
 Անցորդ քոչնիկ.
 Կեանքի մամբան՝ դուն անպաշտպան
 Կը մոլորիս...
 Տուր ձեռքդ ինձի, առաջնորդեմ
 Քեզ այս մամբէն,
 Ուր ամէն քայլ՝ դաւ մը, Պէլլա՛,
 Կը քնանայ...
 Մինակ ես: Չմոլորիս
 Ընկեր ըլլամ
 Լքած աղջիկ,
 Անցորդ քոչնիկ...

XLVIII

Պատկերին առջեւ Աստուածամայրին
Մայրըս յղութեան օրերն էր համբեր,
Մոմ լուսեր, աղօթք ու ուխտ էր ըրեր,
Ու ամէն գիշեր ուխտը իր կուրծքին
Պինդ գրկած՝ յոյսի ծոցն էր փնացեր...

Ուխտն էր կատարւեր: Ամէն Ծնունդի
Ան ձեռքէս բռնած իր ուխտն կը կրկնէր,
Ու հաղորդութեան գիս ժամ կը տանէր՝
Իբր աստուածածօն սուրբ Մաղօնայի...
Ու եօթն օր գետին ես չէի բփնէր..

Ուխտիս փամբին՝ դուն օր մը կանգնեցար...
Ու կորսնցուցի ես փամբաս, Պէլլա՛,
Ուխտը ուրացայ, ու մայրըս մտոցայ
Որ ուխտագանցի ահով կը դողար
Երբ շուրթիդ հուրէն ես հաղորդւեցայ...

«Ու այն օրէն որ քեզ եմ համբուրեր,
Ո՛վ կին, ես գետինը ա՛լ չեմ բուփնէր...»

Երագներէս շղարօ կարեր, հագեր ես,
Շղարշներու ծովն կուրծփիդ վրայ՝
Կուրծփիդ լողէն կը դողայ .
Ու այդ դողին մէջ, ո՛վ կին,
Յաւերժութիւնը կեանքին
Ինձ կը ժպտի ըղձագին...

Շղարշներուդ փրփրուն ծովին մէջ, Պէլլա՛ս,
Սեռիդ գանձերն համբոյրիս տակ
Շուրթերուս գոյնն են աւեր,
Նուրի ծաղկի պէս բացւեր...
Ու կուտութեանդ կարմիր շուփին՝ ծնրադիր
Ես ալ, ո՛վ կին,
Մայրութեանդ խորհուրդին
Վերացած ֆուրմն եմ դարձեր...

Սիրտս ուռեցի մը քննոյշ՝
Լընակի մը ծոցն անոյժ
Կանաչ հասակն կ'օրօրէր,
Կ'օրօրէր ու կը մեծնար .
Քու սէրըդ ամպ մը, ո՛վ կին,
Ամպ մը մոայլ, շանքածրար,
Նստաւ գլխին իմ անտէր...
Ու ալիքներն լընակին
Սեւ դիակ մը քաղեցին...

* * *

Սիրտըս ծով մը անեգերփ,
Քու սէրըդ հով անօրէնփ .
Սէրըդ սիրտիս պլլըւեր,
Իմ հոգիս է փոքորկեր .
Փոքորիկ մը, որ, Պէլլաս,
Դեռ ո՛չ մէկ ծով է քանչցեր...

LI

Դուն փորձանք ես, սեւ բայց անուշ փորձանք ես,
Ով կին, ու շուրջըս կը դառնաս օձի պէս...
Ու վիրաւոր, հալածական ես տատրակ,
Որ յոյս չունի փախելու
Մագիլներէն բազէի,
Տերեւի պէս աշունի
Կը դողամ սեւ-ծով աչքերէդ անյատակ...

Աչքս կը գոցեմ. դողդ սիրտիս մէջ կը տեսնեմ.
Ու քանի ես քենէ փախիլ կը կարծեմ,
Գիրկդ կը վազեմ մանկիկի մը պէս, Պէլլաս,
Որ իր մայրիկն է գտեր...
Դուն փորձանք ես, սեւ փորձանք,
Ինչո՞ւ, սակայն, չեմ գիտեր,
Ես չեմ ուզեր որ դուն ինձմէ հեռանաս...

Մ Ա Ս Բ

Ցուրտ ամայութիւնը սիրտիս, ո՛վ կին,
 Սէր անմահութեան դարձուցեր երկին.
 Սէրիդ ողկոյզէն բաժակըս լեցուր,
 Դուն լեցուր ու ես պարպեմ ցմբուր...

Ես անյագ ծարաւ, դուն ակ անսպառ,
 Տո՛ւր գինովութեան ինձ երանքն անհատ.
 Շուրքս ձախ ստինքիդ թող ես քնանամ,
 Աղուր կին, անայգ գիշեր մը միայն...

Սիրտս սէրիս սկիհ, արիւնըս գինի,
 Խըմէ՛, գինովցիր, հոգիդ թող փրփրի.
 Ապրինք գիրկ գիրկի—համբոյրի գոյգ ծով—
 Դուն արիւնովս արբած, ես սէրովդ գինով...

* * *

Գինի տուր խմեմ, խմեմ գինովնամ,
Այս կեանքը կ'անցնի... մահ կայ, գերեզման...
Վաղն արշալոյսին հետ, ո՛վ կին, գուցէ
Մահը այդ աղւոր աչքերըդ գոցէ...

LIII

Գինով ես, Պէլլա՛ս...
Գինովութեանդ որբան եմ կապեր
Իմ քեւերուս մէջ...

Պառկեցուր հեռանդ ու ես քեզ երգեմ
Սէրի երգդ-կեանքի բանաստեղծութիւն,
Որ ինձ ուսուցիր գիշեր մը անհուն...

Գինով ես, Պէլլա՛ս...
Անօրէնք սէրըս հրդեհ է վառեր
Սեւ աչքերուդ մէջ...

Սէրիդ հրդեհին ես նոր Զրադաւա
Գինովութեանդ՝ հուր արիւնըս գինի,
Գրկէ զիս, արիւնս քու մէջ քող ծաղկի...

Սիրտըս նոր կարասս, սէրըդ հին գինի,
 Լեցո՛ւր, սիրելի՛ս, թող սիրտըս պայթի·
 Այն ո՞ր սիրտ է, որ սէրի նամբային՝
 Սիրածին ձեռքով չպիտի փշրի...

Սէրիդ գինիէն շատ սիրտ է պայթեր...
 Երբ սիրտս ալ պայթի, եկուր այն գիշեր,
 Ներկէ ձեռքերդ սիրտիս արիւնով,
 Գինի մատուցուր քու կարմիր ամով՝
 Շուրթիս, ուր պապակս պիտի այրի դեռ...

Ո՞ր կին արիւնի բիծ չունի ձեռքին...
 Ու դուն ալ կին ես, կինէ ծնած կին...

Մեզ պէս շատեր եկեր զացեր են, Պէլլա՛ս,
 Այս աշխարհը ո՛չ մէկին է մնացեր...
 Գացողներուն պէս մենք, ալ շուտ, անմուրազ
 Կ'երթանք հոն, ուր չկայ ո՛չ սիրտ, ո՛չ ալ սէր...

Երիտասարդ ենք երկուքս ալ, դուն ու ես,
 Մեզ համար դեռ գիշերն սէրի տանար է·
 Գուն սէր ունիս՝ կրակ, ես սիրտ՝ ողջակէզ,
 Թող հեշտանքը մեզ իրար մէջ բուրվառէ...

Այս աշխարհը ո՛չ մէկին է մնացեր·
 Երնէ՛կ անոնց, որ կեանքն իբր երգ ապրեցան...
 Եկո՛ւր, Պէլլա՛ս, ապրինք այնպէս այս գիշեր,
 Որ սիրողներն մեր անունին երնէկ տան...

LVI

Այն գիշերէն ետք, երբ շուրքիդ վըրայ
Սիկրէքս այրեցաւ, ու շուրքիս վըրայ
Միսաց ու հատաւ, իմ սեւակ Պէլլա՛,

Այն գիշերէն ետք, ա՛խ, ամէն գիշեր,
Ու նիւթն նոյն ժամին, ես ալ փոխարէն
Միսացոյ սիրտըս քեզի կը բերեմ...

Ու կը միսայ սիրտս իբր յիշատակ
Այն քաղցր գիշերին, իմ Պէլլա՛ս սեւակ,
Երբ դիւանիդ վրայ, ազատ, անօրէնք
Դուն ու ես մէկ՝ մէկ սիկրէք ծխեցինք...

LVII

Ամէն ստուռ, ա՛խ, Պէլլա՛ս, հագիւ աչքերըս բացած՝
Երագներուս արիւնը երբ բարձիդ վրայ կը դիտեմ,
Պատուհանիս առջեւէն նոր մեռել մը կ'անցընեն...
Գուցէ ինձ պէս սիրատարի մը, որ քաղել կը տանին...

Դուն հեռու ես, աղւորը՛ս, մեռելները չես տեսեր.
Բայց եթէ օր մը մէկտեղ մեր երանքի անկողնէն
Դիակառք տեսնենք մենք — կեանքի գաւետը տխուր—
Որ ամէն օր կ'անցընեն պատուհանիս առջեւէն,

Դուն ուշացումդ պիտ' փախ սիրտդ սիրտիս փամբելով.
Որովհետեւ մեռելներն ամէն ստուռ պիտ' ըսեն.
«Ոչ քարմուքիւնն անանց է, եւ ո՛չ ալ մենք եւնք անմահ...
Վա՛յ անոր, որ հեշտանքի գինին ձեռքը չի մեռնիր...»

LVIII

Երնէ՛կ, ո՛վ կի՛ն, այն շուրթի՛ն,
 Որ շրթունքէ՛դ համբոյրի
 Երանութիւնն է խմեր,
 Ուրկէ՛ երգ, կեանք կը ծորի...

Հագար երնէկ այն գլխին,
 Որ կուրծքիդ վրայ է հանգչեր,
 Ու աչքերուդ շուքին տակ
 Գէթ մէկ գիշեր է ննջեր...

Միրոս սեւ աստղի տակ ծներ,
 Աղի կարօտդ է խմեր...
 Մեռնիմ աստղին, որի տակ
 Ծոցըդ պառկողն է ծներ...

LIX

Երանութեան պահէ մը ետք, հոլանի
 Կ'երկնայի՛ր քեւերուս մէջ դուն, ո՛վ կի՛ն,
 Ու ժպտեցար ժպիտով մը սիրալի
 Ինչպէս կարօտն պիտի ժպտեր քաղցր յոյսին...

Կը ժպտէիր իբրեւ քէ մէկն ժպտեր քեզ
 Երազիդ մէջ... Այդ ցուքը ի՛նչ անուշ էր...
 Ու խմեցի շուրթէ՛դ այդ ցուքն խեղդի պէս.
 Զգացի, կողդ կը դըտողտար, կը քրտնէր...

Իմ ի՛նչ հոգս է թէ ո՞վ ես դուն,
 Կամ որի՛ գիրկն էիր երէկ.
 Ո՞ր անկողին վաղն պիտ' քնես.
 Բաւ է որ քու մարմինէդ մերկ
 Արաքական իւղերու պէս
 Ծոցս կը յարդես հեշտանէդ անհուն...

Կրօնները բոլոր հինգան...
 Գինովութի՛ւն, գինովութի՛ւն...
 Իմ ի՛նչ հոգս է թէ ո՞վ ես դուն.
 Լեցուր գինին, լեցո՛ւր, ով կին,
 Ու հեշտանփի երգը երգէ.
 Պարսպ բաժակն գինովութեան
 Կրօնին դէմ հայհոյանք է...

Դարեր են եկեր՝ աչքերուդ ծովին
 Յատակը փնտռեր, չեն գտեր, ո՛վ կին,
 Դարեր են նայեր, մոլորեր, անցեր,
 Պիտի գան անցնին նոր դարեր ալ դեռ.
 Ու հոգիդ անլոյծ գաղտնիք պիտ' մնայ.
 Գաղտնիք, որ դուն իսկ չես լուծեր, Պէլլա՛...
 Ես ալ նայեցայ աչքերուդ ծովին.
 Անհունն էր ան. ու մոլորուն կ'անցնիւ՛...
 Քեզ ո՞վ հասկցաւ որ ես հասկընամ.
 Ո՛վ կին, քեզ կերող Աստուածը անգամ
 Աչքիդ նայեցաւ, հոգիդ չգտաւ
 Ու մոլորանփին մէջ գառամեցաւ...

Հակասու շանքերն արհամարհեց,
 Ծունգերուդ դէմ ջախջախեցաւ .
 Ու սիրտս, որի դուռին առջեւ
 Շատ ասուածներ անյոյս մեռան
 Երկիւղներու բանալիներն ձեռքերուն մէջ,
 Տանարդ ըրիր, ուր յաղթական
 Իբր քագուիի քու յաղթութեան
 Յաներժութիւնը կը տօնես,
 Մարմար քասովդ փրփրայորդ
 Սիրտիս արիւնը կը խմես . . .
 Երմէ՛, ո՛վ կիճ, հէլալ ըլլայ . . .

* * *

Ամէն քակատ ծունգի մը դէմ է ջախջախեր . . .
 Փա՛ռք քու ծունգիդ, երնէ՛կ քակտիս . . .
 Բայց վա՛յ գիճով յաղթականին,
 Որ կը մոռնայ քէ մարմար ծունգ
 Մը կը սպասէ իր քակատին . . .

Անոնք, որոնց համար խաչ մը շակեցի,
 Ու բարձրացայ Գողգոթայէ Գողգոթա,
 Անոնք, Պէլլա՛ս, համբոյրով մը Յուդայի
 Նենգօրէն զիս բարձրացուցին խաչին վրայ . . .

Ընկեր ձեռքեր զիս խաչեցին գլխովար,
 Ու զիս կուրծքէս բեւեռեցին: Ծնրադիր
 Դուն մնացիր մինակ խաչիս ոտքին տակ,
 Ու դառնօրէն աղօթեցիր ու լացիր . . .

Քոյր ձեռքերով դուն վար առիր զիս խաչէն,
 Իմ վերքերըս համբուրեցիր սրտագին,
 Օրօր ըսիր, որ ցաւերս մեղմանան,
 Ու կեանքս նորէն ետ դարձուցիր ինձ, ո՛վ կիճ . . .

Դաւադիրներ դեռ կը սպասեն մուփին մէջ,
Մի՛ հեռանար ինէ, Պէլլա՛ս... Սրտահար՝
Բայց համբոյրիդ ու երգիդ տակ անխարդախ
Ես դեռ կրնամ եօթ Գողգոթա բարձրանալ...

LXIV

Աս ի՞նչ սառ է, որ մարմնէդ ձիւն
Մարմինիս մէջ կը մաղես դուն,
Պէլլա՛ս, ո՞վ ես,
Արդեօ՞ք մահն ես.
Ու բեւերը շունչը մահին
Օձացած՝ մէջքս կը փաթաթուիմ...

Մարմնէդ փուրայ այս ի՞նչ բոց է
Որ մարմինս կը հնոցէ.
Պէլլա՛ս, բերես
Դուն կեանքն իսկ ես.
Ու գիրկդ հովիտը երանքի
Ուր մահին մէջ կեանք կը ծնի...

— Ե՞ս: Կինն եմ ես...

Յաւը, ա՛լս, Պէլլա՛ս, կռկորդս կը սեղմէ,
Աշխարհը մոռնալ կ'ուզեմ՝ այս գիշեր·
Մոռացօնքի քաղցր գինին ինծի բեր
Լեցուն հեռանքիդ բաժակն արծաթէ...
Աշխարհն գլուխիս փուլ կուգայ, ո՛վ կին,

Ուղեղըս գանկիս տակ պար է բռներ·
Պարէ՛, մերկ պարէ՛ դուն ալ այս գիշեր,
Պարէ՛ մահաձօն պար մը խօլագին,
Իբրեւ թէ քոյրդդ քեզի է դաւեր...

Օձի պէս օղակ-օղակ այս գիշեր
Փաթթըւէ մէջքիս, դո՛ւն ես մնացեր...
Կամ խայթէ մեռցուր, կամ աշխարհն մոռցուր,
Սիրտիս մէջ, ո՛վ կին, սեւ ձեռքէ ընկեր՝
Աստուած մը գարնուր, դեւ մըն է կատղեր...

Պարէ՛, մերկ պարէ, ո՛վ կին, այս գիշեր,
Պարէ՛ դուն իբրև նոր կլէօպատրա,
Ու ընկեր ձեռքէ գարնուած սիրտիս
Պտոնիկ մարդկութեան գանկով գինի բեր...

LXVI

Ընկեր, ըսի, երդարնցայ
 Ընկերի մը գլխին վրայ.
 Ու ընկերի մը ձեռքով
 Ա՛խ, սիրտէս խոր գարնւեցայ...

Ու այդ վերքով այս գիշեր
 Ատելութեան անկողինն
 Ես առագաստ կը մտնեմ
 Ուր Պէլլաս ինձ կըսպասէ...

Պէլլա՛ս, սիրտէս վիրաւոր
 Դեղ ու դարմանըդ բեր դուն...
 — Ընկերի մը սիրտ խորտիկ,
 Ընկերի գանկ մը արիւն...

LXVII

Քու գիրկըդ մեղքի մսեղէն բագին,
 Ուր անվերջ դարեր են երկրպագեր,
 Ես մեղապատ քուրմ, այս գիշեր, ո՛վ կին,
 Մտագոյ ուժիդ ուխտի եմ եկեր...

Քու ուժըդ անյաղք իմ կամքս է գերեր,
 Հակատագիրս է. ու ես յօժար եմ,
 Քու դուռդ են մեռեր անթիւ ասուածներ,
 Այս գիշեր ես ալ թող ծոցըդ մեռնիմ...

LXVIII

Դուն կին էիր. բայց քու մէջ ես
 ձերմակ տատրակ մը սիրածին
 Ա՛խ, կարծեցի գտնել, ո՛վ կին,
 Ու սիրտըս քառք մը ըրի քեզ...

Ու տարի քեզ երէկ գիշեր
 Յոյց տալ անդունդն իմ հոգիին,
 Որ կին անքեր էին բացեր,
 Եւ ուր սէրըդ տատրակային
 Յոյսի աստղեր պիտի ցանէր...

Ես մոռցայ թէ կին ես դուն ալ...
 Դուն չմանչցար հոգիս, Պէլլա...
 Երբ սեղմեցի քեզ կուրծքիս վրայ,
 Դուն գիրկիս մէջ սեւ օձ դարձար...

LXIX

Ո՛վ կին, եթէ ըզգայիր
 Սաղմն որդերուն, որ կ'ապրին
 Մարմինիդ ծոցն տարփալի,
 Որոնք վաղն պիտ' սնանին
 Քու այտերուդ վարդերով
 Ու կանտերովն քու կուրծքին,
 Կը բանայիր կուսութեանդ
 Ծաղիկը իմ շուրթերուն...

Բարձիդ վրայ մետաքսէ,
 Պէլլա՛ս, եթէ կարգայիր
 Անջինջ գիրերն, որոնք մահն
 Ամէն բարձի՛ է գրեր,
 — «Յաներժուրիւնն անկողնին
 Փռսի մը մէջ եմ փորեր» :—
 Կը փնտռէիր դուն, ո՛վ կին,
 Կըրակը իմ մերկ գիրկին...

Անփորձ աղջիկ, որ չես գիտեր,
Թէ աշխարհը մութ որոգայթ մըն է միայն
Ու մարդերը լույ մէկ մէկ խայծ...
Եւ ժպիտէս դուն մոլորած՝
Եկեր, իմ դուռըս ես ինկեր...

Անփորձ էի ես ալ քեզ պէս...
Մակայն այսօր
Այնքան մաղձ կայ իմ մէջ, ո՛վ քոյր,
Որ կրնամ ես
Ողջ տիեզերքն իսաւարեցնել...

Փախիր ինձմէ, գընա՛, գընա՛,
Մեղք ես, Պէլլա,
Իմ կուրծքիս տակ հագիւ կրցայ քնացընել
Վիրաւոր դերը այս գիշեր...
Փակէ՛ աչքերդ, գընա՛, ո՛վ կին,
Որովհետեւ
Դեռն հոգիիս, որ կիները խելատեցին,
Կրնայ նորէն սեւ աչքերուդ մէկ քթումէն իսկ արթննալ...

Երէկ գիշեր,
Ան չէր գիտեր,
Թէ սիրտս ներմակ աղանի
Եւ դուն սեւ օձ մը, ո՛վ կին,
Փաթթուեր ես իմ խեղճ սիրտին...
Ան չէր գիտեր
Երէկ գիշեր,
Կարմիր գտակն երբ իր գլխին
Ու կարմիր վարդ մ'իբ մերկ լանջին
Ան իգութիւնն իմ ստեղծուս տակ կը դնէր...
Ան չէր գիտեր,
Ու ես, Պէլլաս, ըսի քէ ուխտ եմ տըներ քեզ
Եւ ուխտըս սեւ օձի մը պէս
Փաթթուեր է տատրակ սիրտիս...

* * *

Ու այս գիշեր,
Երբ ան գիտէր
Ուխտըս, որ ճեզ տըւեր էի,
Գիրկի մը մէջ, խոր գիշերին,
Զինքն լսեցի
Հետանքի լիրբ քրքիջն շուրթին,
Որ կ'ըսէր թէ
Երէկ գիշեր
Յիմար գերի մըն էր տեսեր...

LXXII

Կ'ուզես խնդայ, կ'ուզես լաց,
Կեանքը անշեղ կ'ընթանայ
Այն համբայով, որի վրայ
Ամէն քայլի փոս մը կայ...

Փոս մ'ունիմք մեմք ալ, Պէլլա'ս,
Հարսնետըր թէ սգաւոր..
Հարս ու փեսի պէս՝ եկո'ւր
Ապրիմք այս ձեւն անցաւոր,

Կանաչ հարօտն մեր գլխին,
Կարմիր գինին մեր ձեռքին...

LXXIII

Դուն մսեղէն ծով տարփակած,
Ո՛վ կին,
Գոգըդ կիրքերը մշտաբոց
Կը բորբոքին...
Դուն Սալումէ, հին Սալումէ,
Ես մարմնապաշտ նոր Յովհաննէս,
Կինը քու մէջ էգ օձի պէս
Թող առջեւս մերկ պարէ՛, պարէ՛...
Ու ես, նոր քուրմ, երկրպագու
Գեղեցկութեան մահկանացու,
Քու մարմնիդ մէջ մարմիններու
Անմահութեան նոր խուզարկու,

Անդէկ նախ պաշտանքս բեռցած,
Ո՛վ մսեղէն ծով, իմ Պէլլաս,
Քեզի քոնիմ տարփահալած,
Քեզի քոնիմ ես ինքնայագ,
Պաշտանքիս նաւը խորտակել
Քու կուրծքիդ դէմ,
Ուր մսեղէն
Ալիքներուդ պարն է սառեր...

LXXIV

Մեռած էիր, ո՛վ սիրւած կին,
 Երէկ գիշեր.
 Սիրատարփներդ ո՛ւր էին.
 — Չէի գիտեր:
 Ու ես միակ
 Յուղարկաւորդ, մեռա՛ծ Պէլլա՛,
 Լեւա՛ծ, միմակ,
 Մինչեւ սեւ փոսդ հետեւեցայ...

Աչքերուդ մէջ ա՛լ չէր վառեր
 հաբկանքը էգ
 Ու կուրծփիդ տակ չէր բաբախեր
 կիրքն անօրէնք...
 Դիակդ սիրուն
 Համբուրեցի: Օ՛ր անպատիր
 Գեղեցկութիւն...
 Ինչո՛ւ շատունց մեռած չէիր...

LXXV

Հո՛ն, ուր, ո՛վ կին, ծիծերուդ
 Շուշան փէշէն՝ անձրմեռ
 Չորն համբոյրի կըսկսի,
 Համբոյրիս բոցն է սառեր...

Բոցն կուրծփիդ վրայ սառեցաւ,
 Հուրքն սիրտդ ներս կաքեցաւ.
 Ու լանջփիդ վրայ տարփատրովի
 Մեր գոյգ սէրին եղբլվայս—
 Ձիւն ծիծերդ ծաղկեցան...

Հիւանդ էի.
 Ընկերներըս եկան այցի...
 Եկան այցի,
 Ու աչքերուն մէջ կարդացի
 Թափուն բաղձանքն գիտնալու քէ
 Արդեօք ե՞րբ ցուն գիս կը տանի...

* * *

Հիւանդ էի.
 Բայց դուն, Պէլլա՛ս, չեկար այցի.
 Որովհետեւ դուն աւելի
 Էիր բարի...
 Գիտեմ, ո՛վ կին,
 Կըսպասէիր դուն իմ մահիս ստոյգ լուրին,
 Որ քեւ քեւի սիրողիդ նոր՝
 Իմ դագաղիս գայիր իբրը յուղարկաւոր...

Այնքան արիւն ծծեր ես դուն,
 Այնքան արիւն ես քաներ,
 Որ ռափիդ տակ մեռնողներուն
 Արիւնն շուրթիդ է սառեր...

Այնքան սիրտ ես քաղեր, ո՛վ կին,
 Ու գիշերներ ես հսկեր,
 Որ աչքերուդ մէջ մահագին
 Անայգ գիշեր մ'է սառեր..

Թիւն ու համարն ես մտցեր...
 Սէրիդ քամբան մեռնողներուն
 Մէկէն՝ նորէն ըսկըսէ դուն,
 Դուող ինկեր եմ այս գիշեր...

LXXVIII

Սիրտըս մովէ խնկաման,
 Երազներըս խունկ, Պէլլա,
 Քու աչքերուդ սեւ բոցէն՝
 Կայծ մ'է ինկեր հոն անմար,
 Ու կը մըխայ, կը մըխա՛յ
 Մերկուքեանդ վեր մարմար...

Ու իմ սիրտէս խնկաման
 Ծուխէ օձեր կը ծնին
 — Ըղձանոյւնք աննըման —
 Սեւ հմայքիդ կոյր գերին,
 Որ մերկուքեանդ շուրջ մարմար
 Պաշտանքին մէջ կը սպառին,
 Ծուխ կսկիծով կարօտին
 Սեւ աչքերդ կը խայթեն,
 Արցունք կ'ըլլան, տրամօրէն
 Թարթիչներէդ կը կախին...

LXXIX

Սեւիդ խորհուրդը բնատուր
 Սիրտդ է խոցեր, սիրուն Պէլլա՛,
 Սիրտիդ խոցէն ծիծերդ նուս
 Բողբոջեր են կուրծքիդ վըրայ...

Ու կողերուդ ամուլ, ո՛վ կին,
 Սրսիանքէն՝ մանուկ շուրթեր
 Կ'ըղձայ կուրծքդ աստածածին
 Ուրկէ ոչ մէկ շուրթ է սներ...

Սիրտիդ խոցին, ծոցիդ բոցին
 Սիրտըս ահա դեղ ու դարման...
 Կոճակներդ փակէ, ո՛վ կին,
 Ես խոցդ եմ եւ խոցիդ դարման...

Այս գիշեր, Պէլլա,
 Երբ հպարտութեանս դիակին վըրայ,
 Բռնած ձեռքդ կարմիր՝ բաժակ մը կարմիր
 Դուն պար ես բռներ,
 Այս գիշեր միայն
 Ես կը հասկընամ
 Այն հէֆիաթը, որ երէկ գիշեր
 Պարտէզիդ ծաղկած նունենիին տակ
 Ինձի պատմեցիր.
 —«Նունենին երբեմն սիրուի մըն էր,
 Որ ցերեկ գիշեր
 Իր սիրականին քամբան կըսպասէր:
 Գիշեր մըն ալ, երբ սիրական տըզին
 Գլուխն իր ծունկին վրայ էր հանգչեր,

Սիրուիին— կ'ըսեն— իր սիրականին
 Բոց սիրտն է գողցեր,
 Նունենի դարձեր,
 Սիրածին սիրտէն ծաղիկ է բացեր...»
 Ես երէկ գիշեր
 Քու սէրիդ պապակ, ա՛հ, չհասկըցայ
 Չար հէֆիաթըդ, օճանոյ՞ Պէլլա՛,
 Թէ երէկ գիշեր,
 Երբ հպարտութիւնս ծունկդ կը համբուրէր,
 Սեւ աչքերուդ խորն քու իգութիւնդ էր, որ մերկ
 կը պարէր...

Գարուն է, Պէլլա՛ս, գարուն է նորէն.
 Ձիւնը հալեր է արեւի ջերմէն.
 Ու կանաչութեան մէջ տենդը կեանքին
 Ճակատն է պարգեր կապոյտ երկինքին...

Գարուն է, ո՛վ կին, գարուն է նորէն.
 Ու աստղերն բոցուտ՝ անամպ կապոյտէն
 Սիրտէս ներս բուռ-բուռ տարփանք կը կայծեն,
 Արարչութեան հին հուրն կը հրդեհեն...

Գարուն է, ո՛վ սէրս, գարուն է նորէն,
 Մարմար իրանէդ բոցեր կը ժայթփեն.
 Հեշտանքի քրտինքն պտղեր՝ կողիդ վրայ
 Կեանքի խորհուրդն ինձ կը հեգես, Պէլլա՛...

Այն գիշեր, երբ մարմնիդ հրդեհը, Պէլլա՛,
 Երիտասարդ խանդիս ակը ցամփեցուց.
 Ու յաղթական՝ դուն պարտութեանըս վըրայ
 Մրափեցիր մարմնիդ հրաւճովն տարփաբոց,
 Բարձիդ վըրայ քաշկիմակդ ալ էր լիներ...
 Ու ես անուժ ձեռքով ինչո՞ւ— չեմ գիտեր—
 Գողցայ մետաքս քաշկիմակդ դողալէն.
 Գողցայ ու զայն մասունքի պէս կը պահեմ...
 Այն գիշերէն ի վեր նորէն երբ մարմնիդ
 Հրաշքին առջեւ պարտիլ կըղձամ ես, Պէլլա՛,
 Արցունքներուս պատանք կ'ըլլայ քաշկիմակդ,
 Ուրկէ՛ մեռնող սիրտերու հոտը կուգայ...

— «Այն գիշեր, երբ հրայրքէս անմար
Աւիւնիդ ակը ցամփեցաւ.
Թաշկինակըս — գիտեմ — գողցար
(Զէի նիքիեր ես, խեղն տղայ)
Եւ այն օրէն ամէն գիշեր
Սիրտդ կը քամեմ քարքիչներէդ...
Իմ քաշկինակըս մետաքսէ
Շա՛տ արցունքներ է պատանքներ...»

* * *

Ու մանչնալով ես հոգիդ կիմ
Թաշկինակըդ դեռ կը պահեմ,
Ու հոն քաղուղ արցունքներէն
Իմ խեղն սիրտիս հոտը կ'առնեմ...

LXXXIII

Երէկ գիշեր, երազիս մէջ,
Դուն քիթեռնիկ դարձար ոսկի,
Ու իմ գիրկէս փախար, ո՛վ կիմ,
Սիրտս՝ կարօտով կապած քեզի...

Փախար... քեւերդ կը ժպտէին,
Ու ես մամբէն հուր կարօտի,
Պարապ գիրկըս պարգած, ո՛վ կիմ,
Անհաս ժպիտդ հալածեցի...

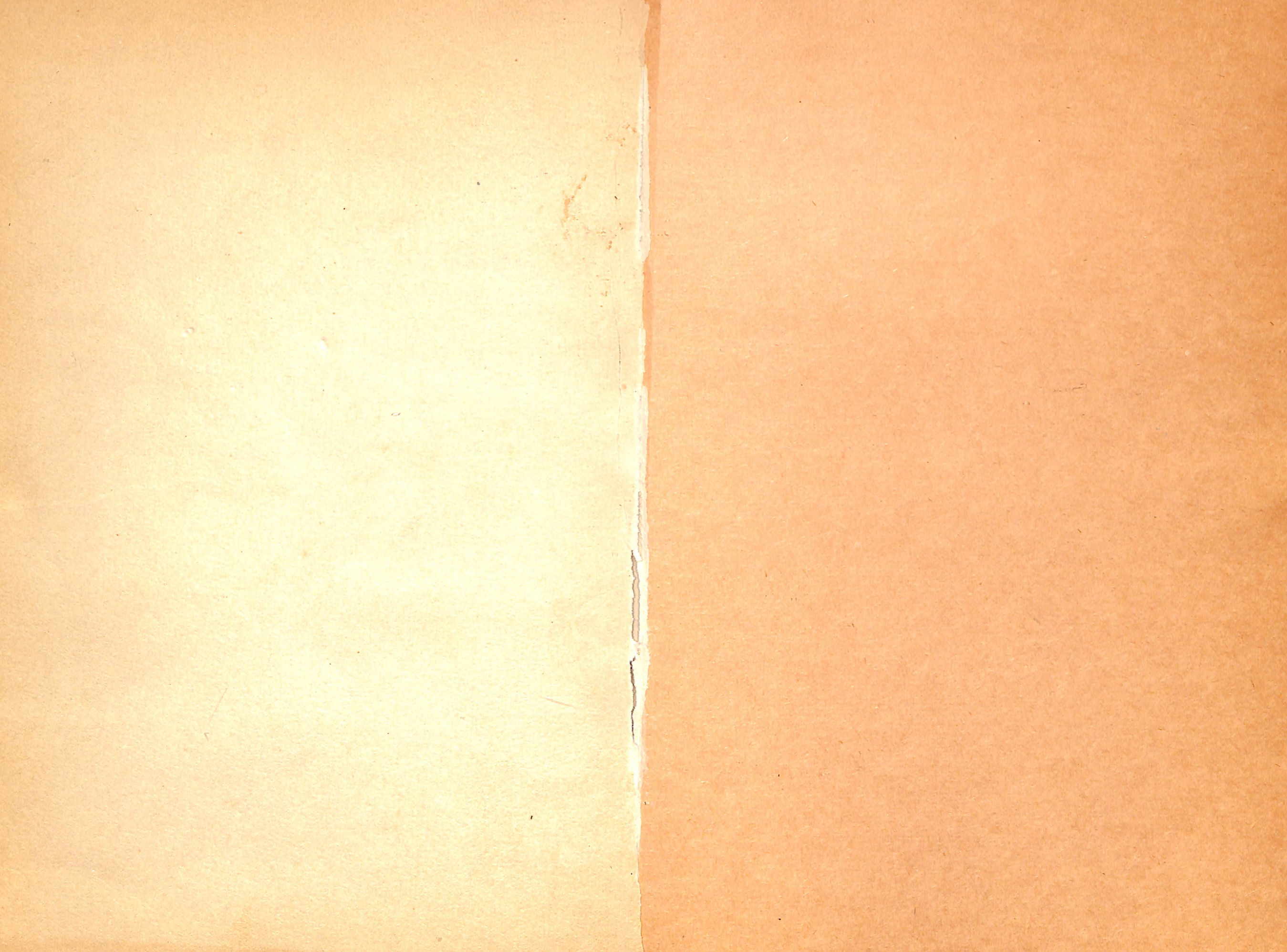
Ու վազէն ես սպառեցայ.
Դուն յոգնեցար... Ծաղիկ մը հիր
Բաժակն քեզ քառ տըւաւ, Պէլլա՛,
Ուրկէ ցայգին ցօզն կ'ըմպէիր,

Երբ քեզ հասայ ու բռնեցի
Ոսկի քեւերդ... բայց, ա՛խ, Պէլլա՛,
Ըզգացի խայթ մը սեւ օճի
Ու սուր խայթէն ես արթնցայ...

ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

1— ՇԱՆԹԵՐ (սպառած)	15 u.
2— ՍՄՊԵՐ (սպառած)	25 u.
3— ՕՐԷՆՔԻ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԶՈՀԵՐԷՆ	15 u.
4— ՔԱՒՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԵՐ	10 u.
5— ԱՇԽԱՐՀԻ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ (քրգմ.)	25 u.
6— ՄԱՐԴԸ (սպառած)	25 u.
7— ՍԷՐԻ ԵՒ ԱՏԵԼՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԵՐ	\$1.00
8— ԿԱՐԳԱԻՈՐ ՀԱՅՐԵՐ (սպառած)	25 u.
9— ՎՐԷԺԻ ԱԻԵՏԱՐԱՆ (Ա. գիրք)	25 u.
10— ԱՍԼԱՆ ԲԵԳ	35 u.
11— ՎՐԷԺԻ ԱԻԵՏԱՐԱՆ (Բ. գիրք)	35 u.
12— ԲԵԶԻ	\$1.00

2013

14471

